

פרק ח:**פ"ס א' ד': פרשת המנורה¹:**

בסוף פרשת נשא למדנו שביום שסיים משה להקים את המשכן הקריבו נשיאי ישראל קורבנות לחנוכת המזבח, וראה זאת אהרן חלשה דעתו (נצטער שלא הביא נדבה כמותם, לא הוא ולא שבטו אמר לו הקב"ה אני מבטיח לך כי המצווה שלך גדולה יותר משלהם שאתה מדליק את הנרות של המנורה שהיא עבודה קבועה שמתקיימת על ידך כל יום בבוקר ובערב, ומעלתה גדולה יותר מנדבה זו שאינה אלא פעם אחת. לכן נסמכה פרשת המנורה לפרשת קורבנות הנשיאים.

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹנָק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶמְרָתְךָ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרוֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

(ג) וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהֱרֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה הֵעֲלָה נִרְמִיָּה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנָק אֶת מֹשֶׁה:

אמר הקב"ה למשה דבר אל אהרן הכהן ותאמר לו כאשר אתה מדליק את הנרות (בהעלותך- או שהכוונה שאתה עולה במדרגה למנורה להדליק אותה או שהכוונה שכאשר אתה מדליק את הנרות אז תדליק כל נר ותחכה שהשלהבת תעלה לגודל שלה ואז תעבור לנר הבא.) ואתה צריך שכל ששת הנרות יאירו למול פני המנורה שהוא הנר האמצעי שעומד במרכז המנורה. (ולמה נצטווה כך? כדי שלא יאמרו הבריות שהקב"ה צריך לאור הנרות)

ואהרן עשה כך כמו שציווה אותו משה, והתורה מזכירה זאת לומר שבחו של אהרן שלא שינה כלום מהציווי.

(ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְוָה מִקִּשָּׁה זָהָב עַד יִרְכָּה עַד פְּרָחָה מִקִּשָּׁה הוּא כַּמֶּרְאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְקֹנָק אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת הַמִּנְוָה: פ

וזו צורת עשיית המנורה "מקשה זהב" חתיכה אחת של זהב שלקחו גוש אחד של זהב וע"י הקשה בקורנס ופטיש נוצרה המנורה (ולא הייתה מורכבת כמו פאזל) "עד ירכה עד פרח" מהבסיס של המנורה (שזה החלק הגדול במנורה) ועד הפרח שלה (שזה הדבר הכי קטן במנורה) כולם היו עשויים ממקשה זהב וכולל כל החלקים האחרים. "כמראה אשר הראה ה'" - כמו הצורה שהראה הקב"ה למשה כן עשה את המנורה, שכן בהתחלה משה נתקשה איך לעשות את המנורה, והקב"ה הראה לו באש איך נעשית המנורה ומי צורתה)

פ"ס ה-כב: טיהור הלויים לעבודת המשכן:

(ה) וַיְדַבֵּר יְקֹנָק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ו) קַח אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם:

(ז) וְכֵן תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהָרֵם הַזֶּה עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאת וְהַעֲבִירוּ תַּעַר עַל כָּל בְּשָׂרָם וְכַבְּסוּ בַּגְדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ:

גם פרשת הלויים נאמרה ב-א' בניסן, משה רבנו נצטווה לקחת את הלויים מתוך בני ישראל (רש"י תאמר להם אשריכם שתזכו להיות שמשים למקום, וטטהר אותם כדי שיהיו ראויים לתפקידם) וכך הוא תהליך הטהרה של הלויים:

1. להזות עליהם מי חטאת) אפר פרה אדומה, בגלל טמאי המתים שהיו בהם, שכן הלויים הרגו את האנשים בחטא העגל, ולכן הלויים טמאים.)
2. והעבירו תער על כל בשרם"- שיגלחו את כל שערות גופם (והטעם בזה כי הלויים נתנו כפרה על הבכורים שחטאו שעבדו עבודה זרה, וע"ז נקראת "זבחי מתים" וגם מצורע קרוי מת, ולכן יש ללוי טהרה כמו מצורע שצריך לגלח את כל שערות גופו).
3. וכבסו בגדיהם- צריכים לטבול הם ובגדיהם כדי להיטהר.

(ח) וְלָקַחוּ פֶּר בֶּן בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בָּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן וּפֶר שְׁנֵי בָּן בָּקָר תִּקַּח לְחֻטָּאת:

לאחר שלושת השלבים שראינו קודם ממשיך תהליך הטהרה:

4. הלויים צריכים לקחת פר בן בקר (בן שלוש שנים) לעולה ומנחת נסכים של הפר (שלושה עשרונים של סולת מעורבב בחצי הין שמן וחצי הין יין).
5. ועוד פר בן בקר נוסף לקורבן חטאת- והחטאת באה כאן על עוון עבודה זרה שעבדו הבכורות, למעשה על עוון עבודה זרה בשגגה מביאים לקורבן ציבור פר לעולה ושעיר עיזים לחטאת, אך כאן הייתה הוראת שעה להביא שני פרים, אחד לעולה ואחד לחטאת. (ובקורבן חטאת לא מביאים מנחת נסכים).²

(ט) וְהִקְרַבְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֱהִל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ אֶת כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(י) וְהִקְרַבְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְקֹנָק וְסִמְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְדֵיהֶם עַל הַלְוִיִּם:

¹ אמר רבי לוי שמונה פרשיות נאמרו ביום שהוקם המשכן: פרשת הכהנים, פרשת הלויים (הפרשה הבאה) פרשת טמאים לקורבן הפסח, פרשת שילוח טמאים מהמחנות, פרשת שתויי היין, פרשת המנורה, ופרשת פרה אדומה, ופרשת אחרי מות.

² ועוד דבר שווה בשני הפרים הללו שכמו שקורבן העולה עולה כליל לקב"ה כך גם קורבן החטאת שפה לא נאכלת כמו שבד"כ חטאת נאכלת.

ו. שלב נוסף לאסוף את כל הלוויים לתוך אוהל מועד ולאחר מכן תאסוף את בני ישראל, ובני ישראל יסמכו את ידיהם על הלוויים, מכיוון שהלוויים הם כעין קורבן כפרה תחת בני ישראל שחטאו במעשה העגל, ולכן נפסלו הבכורים לעבודה, ולכן צריכים עם ישראל לסמוך על הלוויים כמו כל קורבן שהבעלים סומכים את ידיהם עליו.

(יא) וְהִנִּיף אֶהְרֹן אֶת הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְקֹנָק מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת עֲבֹדַת יְקֹנָק:
אהרון לוקח ומניף את הלוויים מרים אותם 22,00 והיה מוליך ומעלה ומוריד, מכאן שהיה אהרון הכהן בעל כוח גדול להניף כ"כ הרבה אנשים ביום אחד. והיו מיועדים לעבוד את עבודת ה' (ותנופה זו נעשית ע"י אהרון הכהן והיא באה להכשירם לעבודה המיוחדת להם)

(יב) וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֶׂה אֶת הָאֶחָד חֹטֵאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה לִיקְנֹק לְכַפֵּר עַל הַלְוִיִּם:
אף שבקורבן ציבור אין צריך סמיכה, כאן הייתה הוראת שעה שהלוויים יסמכו את ידיהם על הפרים, ואהרון יעשה אחד לעולה ואחד לחטאת.

(יג) וְהַעֲמַדְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֶהְרֹן וּלְפָנָי בְּנֵי וְהִנִּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לִיקְנֹק:

(יד) וְהִבְדַּלְתָּ אֶת הַלְוִיִּם מֵתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם:

לאחר מכן תעמיד את הלוויים לפני אהרון ולפני בניו ושוב תהיה הנפה של הלוויים של שבט גרשון. ותבדיל את הלוויים מבני ישראל והם יהיו משרתים לקב"ה ויעזרו לכוהנים בעבודתם.

(טו) וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לְעֹבֵד אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְטָהַרְתָּ אֹתָם וְהִנִּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה:
ולאחר כל השלבים הללו של תהליך הטהרה יבואו הלוויים לעבוד באוהל מועד ושוב תהיה הנפה של בני מררי ע"י אהרון הכהן.

(טז) כִּי נִתְּנִים נְתָנִים הָמָּה לִּי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פִּטְרָת כָּל רֶחֶם בְּכוֹר כָּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי:
ועכשיו התורה מסבירה למה נבחרו הלוויים כי הם נתונים לשאת משא וגם נתונים לשיר מתוך בני ישראל והם באים במקום הנולדים מפתחת הרחם (הבכורים של בני ישראל) לקחתי את הלוויים לעבודה במקומם.

(יז) כִּי לִי כָל בְּכוֹר בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶדָם וּבִבְהֵמָה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הַקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי:
כי שלי היו כל הבכורות של בני ישראל מהאדם והבהמה, בזמן שהכיתי את הבכורות של המצרים והצלתי את בכורי ישראל וע"י זה הקדשתי אותם לי.

(יח) וְאַתָּה אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל:
ועכשיו אני לוקח את הלוויים במקומם של בכורי ישראל.

(יט) וְאַתָּה אֶת הַלְוִיִּם נְתָנִים לְאֶהְרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֹבֵד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל גִּגָּף בְּגִשָּׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ:
ואני נתתי את הלוויים לפקודתם של אהרון ובניו מתוך בני ישראל לעבוד באוהל מועד לכפר על בני ישראל, ולא יהיה בבני ישראל מגפה בזה שייגשו לעבודה הקדושה (כלומר שהלוויים ישמרו שלא יכנסו בני ישראל למקום שאסור להם לגשת).

(כ) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלוּיִם כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנָק אֶת מֹשֶׁה לְלוּיִם כֹּן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
בפ"ס משבח הכתוב את משה ואהרון וכל עדת בני ישראל (שכל אחד מהם עשה פעולתו- אהרון הני את הלוויים ומשה העמידן לפני אוהל מועד ועדת ישראל סמכו ידיהם על הלוויים).

(כא) וַיִּתְּחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיִּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וַיָּנֻף אֶהְרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְקֹנָק וַיִּכְפֹּר עֲלֵיהֶם אֶהְרֹן לְטָהָרָם:
וגם הלוויים עשו את חלקם וטיהרו את עצמם בטבילה וכיבוס הבגדים וכן אהרון הני את הלוויים והקריב את קורבנם.

(כב) וְאַחֲרֵי כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לְעֹבֵד אֶת עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אֶהְרֹן וּלְפָנָי בְּנֵי כָאֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנָק אֶת מֹשֶׁה עַל הַלְוִיִּם כֹּן עָשׂוּ לָהֶם: ס
וכמו שמצורע מחוסר כפרה עד לאחר הקרבת הקורבן כל גם הלוויים רק לאחר שהקריב אהרון את קורבנם נעשו טהורים ואז יכלו לבוא להתחיל לעבוד את עבודתם באוהל מועד.
ולסיום משבח הכתוב שגם הלוויים לא עיכבו בכל המעשים אלא הכול קיימו ועשו.

פ"ס כג'-כו: דינים המכשירים ופוסלים לעבודת הלוויים:
(כג) וַיְדַבֵּר יְקֹנָק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(כד) זאת אשר ללויים מִן חֹמֶשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה יָבֹוא לְצִבָּא צָבָא בְּעֶבְדַּת אֹהֶל מוֹעֵד:
ה' דיבר אל משה ואמר לו שאלו הדינים שפוסלים בעבודת הלויים רק מגיל 25 שנה ומעלה יבוא הלוי וישתתף בעבודת אוהל מועד (זאת אומרת במשאות הכתף נשיאת העגלות). וזה הדבר היחיד שמעכב בהם ואין מומים מעכבים בהם כמו אצל הכוהנים.
ולמה מגיל 25 (והרי למדנו לעיל שעבודתם הייתה מגיל 30 ומעלה) ? אלא מגיל 25 שנה באו להתחיל ללמוד את ההלכות של העבודה ואיך נעשית, ומגיל 30 מתחיל לעבוד.³

(כה) וּמִן חֹמֶשׁ שָׁנָה יָשׁוּב מִצִּבָּא הָעֶבְדָּה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד:

(כו) וְיִשְׂרָאֵל אֶת אָחִיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת וְעֶבְדָּה לֹא יַעֲבֹד כִּכָּה תַעֲשֶׂה לְלִוִּים בְּמִשְׁמֶרֶתָם: פ
ועובד בעבודת כתף עד גיל 50 שנה, ומגיל זה לא יעבוד עוד עבודת משה. אך יכול לשרת עם אחיו בתוך אוהל מועד בשירה ובנעילת השערים, ובטעינת העגלות ובפירוק המשכן והרכבתו.

לסכום: טהרת הלויים לפני כניסתם לאוהל מועד:

1. הזאת מי חטאת
2. גילוח שערים
3. טבילה וכיבוס הבגדים
4. הקרבת שני פרים (לעולה וחטאת)
5. סמיכת בני ישראל על הלויים (שהם מכפרים על ישראל)
6. הלויים סומכים את ידיהם על שני הפרים
7. והעמדת הלויים והנפתם ע"י אהרן הכהן.

פרק ט :

פ"ס א' - י"ד: הקרבת קורבן פסח ראשון ופסח שני:

פ"ס א-ה: עשיית הפסח בחודש הראשון-

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹנָק אֶל מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר סִינִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר:
הקב"ה מצווה את משה בשנה השנייה לצאת בני ישראל ממצרים, בחודש הראשון, שהוא חודש ניסן⁴

(ב) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בַּמוֹעֵד:

(ג) בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעֶרְפִּים תַּעֲשׂוּ אוֹתוֹ בַּמוֹעֵדוֹ כְּכֹל חֻקֹּתָיו וְכָכֹל מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אוֹתוֹ:
ה' מצווה את בני ישראל להקריב את קורבן הפסח ב"ד בניסן בין הערפיים תקריבו אותו "במועדו" - אפילו אם רוב בני ישראל היו טמאים, יעשוהו במועדו בטומאה, ואפילו אם יוצא בשבת יקריבו בשבת.
"ככל חוקותיו" - אלו המצוות שנאמרו בגופו של קורבן הפסח בעצמו כגון: שהם תמים, זכר, בן שנה. "וככל משפטיו" - אלו מצוות שהן באות כתוספת על גופו של קורבן הפסח, וקיומן הוא ממקום אחר, כגון שבעת ימים לאכילת מצה ולביעור חמץ.

(ד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח:

(ה) וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֶרְפִּים בַּמִּדְבָּר סִינִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנָק אֶת מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
בני ישראל עשו את קורבן הפסח במדבר סיני, ב"ד בניסן בשנה השנייה לצאתם ממצרים ובני ישראל עשו כמו שציווה אותם משה.
(עם ישראל קיימו פעם אחת פסח מצרים, ועכשיו במדבר פעם נוספת)

פ"ס ו' - ח' - בעיית האנשים שהיו טמאים לנפש אדם:

(ו) וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנָיו אֶהְרֹן בַּיּוֹם הַהוּא:

(ז) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לְמָה נִגָּרַע לְבַלְתִּי הַקָּרֵב אֶת קָרְבֶּנְךָ בַּמוֹעֵד בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה מָה יִצְוֶה יְקֹנָק לָכֶם: פ

באו אנשים בודדים (לכן כתוב "ויהי ולא ויהיו") שהיו טמאים בטומאת מגע של מת (שהם טמאים במשך 7 ימים) ולא יכלו לקיים את קורבן הפסח באותו יום (ביום י"ד בניסן) והם באו לפני משה ואהרן ביום י"ד בניסן)

³ נאמרו עוד תרוצים לסתירה זו: א. מגיל 25 התנדבו לעבודה אך מגיל 30 כבר שובצו והיו חייבים לעבוד. מגיל 30 עבדו בעבודת משה אך מגיל 25 עבדו בעבודת האוהל. (ראב"ע)

⁴ והפרשה שבראש ספר במדבר נאמרה באייר? מכאן למדת שאין מוקדם ומאוחר בתורה, ויש פעמים שנקבעו אירועים שלא במקומן בגלל טעמים מיוחדים שיש בדבר. ולמה לא פתח בפרשה זו? מפני שהיא גנותן של ישראל שכל 40 שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח אחד, וזוהי גנותן שכן אם לא היו חוטאים בחטא העגל לא היו נענשים 40 שנה להיות במדבר אלא היו נכנסים מייד לארץ ומקיימים את קורבן הפסח.
ויש שפירושו (בדעת מקרא) שפרשה זו בעיקר נאמרה באחד בניסן אבל בהמשכה מדובר גם על ביצועה הארבעה עשר לחודש וממנה מסתעפת בעיית האנשים שהיו טמאים לנפש אדם ופטרונה של בעיה זו והרי זו עוברת את גבולו של חודש ניסן, ולכן נאמרה פה.

מדובר במקרה שאותם יחידים נפל היום השביעי של טהרתם ביום י"ד בניסן (זאת אומרת שהם טבלו והיזו עליהם ביום השביעי רק צריכים הערב שמש כדי לאכול קודשים, אז למה אנחנו נפסיד את המצווה שלא נוכל להקריב את הקורבן ל-ה' בזמנו עם שאר בני ישראל?⁵

ענה להם משה עמדו (חכו עד שאשמע תשובה בעניין, עמדו כאן על מקומכם ואל תתקרבו יותר, שבהיותם טמאי מתים אסור להם להיכנס למקדש) ו עד שאשמע מה יצווה ה' בדין שלכם?⁶

פ"ס ט'-יד' - דיני פסח שני:

(ט) וידבר יקוק אל משה לאמר:

(י) דבר אל בני ישראל לאמר איש איש פי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדתיתכם ועשה פסח ליקוק:

הקב"ה עונה למשה שיעביר לבני ישראל, איש איש (הכוונה ליחידים ולא לציבור שלם) שיהיו טמאים שנטמאו למת או שהיה בדרך רחוקה, (ולאו דווקא רחוקה ממש אלא אפילו היה חוץ למפתן העזרה במשך כל זמן השחיטה (כיוון שבפועל היה נמצא במקום שא"ל להקריב שם. אותו אדם יוכל לעשות בזמן אחר.

(יא) בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו על מצות ומררים יאכלהו:

(יב) לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אותו:

והמועד הנוסף שניתן לאנשים אלו הוא- י"ד באייר (בחודש השני) בין הערביים ויואכלו את הקורבן עם מצות ומרורים, ולא נאסרה אכילת חמץ בפסח שני וכן עושים אותו רק יום אחד (ולא שבעה ימים כמו פסח ראשון) ועוד שתי הלכות הקשורות לקורבן: אסור להשאיר מקורבן הפסח עד הבוקר

(יג) והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי קרבן יקוק לא הקריב במעדו חטאו ישא האיש ההוא:

ואיש שהוא טהור (ולא היה טמא) וכן לא היה בדרך רחוקה ולא קיים את קורבן הפסח בזמנו בחודש הראשון מגיע לו עונש כרת כי את קורבן ה' לא הקריב בזמנו, את עונשו יקבל אותו אדם.

(יד) וכי יגור אתכם גר ועשה פסח ליקוק כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ: פ

ואם יגור אתכם גר אז הוא צריך לעשות את קורבן הפסח בזמנו ולקיימו ע"פ כל החוקים והמשפטים שיש בו. "חוקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח שבארצכם"

פ"ס טו-כג' - מסעי בני ישראל ע"פ הענן

(טו) וביום הקים את המשכן פסה הענן את המשכן לאהל העדת ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר:

(טז) כן יהיה תמיד הענן וכסנו ומראה אש לילה:

ביום א' בניסן שבו הוקם המשכן הענן של שכנית הקב"ה כיסה את המשכן כולו ובערב היה נהפך אותו הענן שכיסה ביום למראה אש עד הבוקר

ותופעה זו לא הייתה חד פעמית אלא תמיד

(יז) ולפי העלת הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל:

עוד תפקיד נוסף היה להענן, שכאשר הענן הסתלק מעל האוהל ידעו בני ישראל שהם צריכים להתכונן ולנסוע, ובמקום בו הענן חנה ידעו בני ישראל שהם צריכים לחנות, עם ישראל קיים בכל פעם את החנייה והמסע לפי האות ששניתן, גם אם המקום חנייה לא היה נוח.

(יח) על פי קוק יסעו בני ישראל ועל פי קוק יחנו כל ימי אשר ישכן הענן על המשכן יחנו:

לפי הציווי של ה' (הענן) נסעו וחנו בני ישראל, וכאשר התרומם הענן מעל המשכן ונמשך מעל שבט יהודה כמין קורה היה אומר משה "קומה ה'" ונסע דגל מחנה יהודה, וכשהעמוד היה מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סוכה, משה היה אומר "שובה ה'" ואז בני ישראל חנו.

(יט) ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים ושמרו בני ישראל את משמרת יקוק ולא יסעו:

כאשר הענן היה זמן רב על המשכן שזה סימן שיישארו לחנות, אז אפילו אם המקום לא היה מוצא חן בעיניהם, חכו בני ישראל ע"פ רצון ה'

⁵ רש"י מביא שאמרו לו האנשים ההללו שקורבן הפסח יישחט ביום ותתקיים זריקת הדם על המזבח בעבורנו ע"י כוהנים טהורים, ובלילה אנחנו נאכל את הקורבן שנהיה כבר טהורים.

⁶ מכאן רואים שהיה משה בטוח בקבלת תשובה מאת הקב"ה, כתלמיד המובטח לשמוע הלכה מפי רבו בכל שעה שהוא שואלו "אשרי ילוד אישה שכך מובטח לו שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה"

(כ) וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֵנָן יָמִים מִסְפָּר עַל הַמִּשְׁכָּן עַל פִּי יִקְנֶה וְעַל פִּי יִקְנֶה יִסְעוּ:
ויש פעמים הפוך שהענן היה מספר ימים שלא הספיקו בני ישראל לנוח מטרדת הדרך בכל זאת קמו והמשיכו במסע, נגד רצונם

(כא) וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֵנָן מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר וְנִעְלָה הָעֵנָן בִּבְקֹר וְנִסְעוּ אוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה וְנִעְלָה הָעֵנָן וְנִסְעוּ:
(כב) אוֹ יָמִים אוֹ חֹדֶשׁ אוֹ יָמִים בְּהֶאֱרִיף הָעֵנָן עַל הַמִּשְׁכָּן לְשָׂכֵן עָלָיו וְחָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ וּבִהְעֵלְתוֹ יִסְעוּ:
התורה מפרטת לנו חמש אפשרויות של חניית המשכן

1. יש לפעמים שהענן יכסה את המשכן בערב ולמחרת בבוקר יסור הענן וימשיכו במסעם
2. לפעמים הלכו בני ישראל כל הלילה וחנו לקראת בוקר וחנה הענן ביום כולו ובלילה, ולמחרת בבוקר נעלה הענן.
3. ולפעמים יחנה הענן יומיים ואז יסור מעל המשכן
4. ולפעמים יחכה הענן במשך חודש ימים
5. ולפעמים "ימים" זאת אומרת שנה.

בלי שום תרעומת וטענות יעשו ע"פ הענן בחנייה ובנסיעה.

(כג) עַל פִּי יִקְנֶה וְעַל פִּי יִקְנֶה יִסְעוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת יִקְנֶה שְׁמֵרוֹ עַל פִּי יִקְנֶה בְּיַד מֹשֶׁה: פ
אף שהענן היה סימן להם לרצון ה' מתי יחנו ומתי יסעו בכל זאת לא התחילו את מסעם עד שיאמר להם משה "קומה ה'".

פרק י:

פ"ס א'-י': מצוות החצוצרות:

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹנֶה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הַעֲדָה וּלְמִסְעָה אֶת הַמַּחֲנֹת:

הקב"ה מצווה את משה שיעשה לו (מרכושו שלו) שתי חצוצרות מכסף ושיהיו מקשה אחת (כמו המנורה) והם ישמשו אותך כאשר תרצה לקרוא לכל העם וכן למסע המחנות (וחצוצרות אלו שימשו רק את משה שכאשר נפטר משה נגנזו חצוצרות אלו ויהושע בן נון השתמש בשופר)

יוצא שע"פ שלושה סימנים היו בני ישראל נוסעים - ע"פ הקב"ה (הענן) ע"פ משה (באמירת קומה או שובה ה') וכן ע"פ החצוצרות שהיו תוקעין בהם.

(ג) וְתִקְעוּ בָהֶן וְנוֹעְדוּ אִלֶּיָּהּ כָּל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כאשר יתקעו בשתי החצוצרות רק תקיעה בלבד זה יהיה סימן למקרא העדה כולה עם הנשיאים וכולם יתאספו אל פתח אוהל מועד (והיה ניכר לעם ישראל כאשר תקעו בשניהם או שקולותיהם היו שונים זה מזה או שאחד מאריך בתקיעה יותר מהשני).

(ד) וְאִם בְּאַחַת יִתְקַעוּ וְנוֹעְדוּ אִלֶּיָּהּ הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי אֲלִפֵּי יִשְׂרָאֵל:

ואם יתקעו תקיעה רק בחצוצרה אחת בלבד אז זה סימן שרק הנשיאים נקראו למשה והם יתאספו אליו לפתח אוהל מועד

(ה) וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִיִּם קִדְמָה:

ולסימן להתחלת מסע המחנות היו תוקעים בחצוצרות תקיעה תרועה תקיעה וזה יהיה סימן לשבטים שחונים קדמה (מחנה יהודה) להתחלת נסיעה.

(ו) וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה שְׁנִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִיִּם תִּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמַסְעֵיהֶם:

וכאשר יתקעו שנית תקיעה תרועה תקיעה אז יסעו השבטים החונים בצד תימנה (דרום) וכך יתקעו גם למסע המחנה השלישי במערב (אפריים מנשה ובנימין), ושוב למסע המחנה בצפון (דן אשר נפתלי)

(ז) וּבִהֲקֵהִיל אֶת הַקָּהָל תִּתְקַעוּ וְלֹא תְרִיעוּ:

התורה מחזקת ומבארת שכאשר היה משה רוצה לאסוף את ישראל או הנשיאים היו תוקעים בחצוצרות רק תקיעה בלי תרועה (כמו שהיה תוקע למסע המחנות)

יוצא : למקרא כל העדה תוקעים בשתי החצוצרות רק תקיעה. למקרא נשיאים בחצוצרה אחת רק תקיעה. ולמסע המחנות בשתי החצוצרות תקיעה התרועה תקיעה

(ח) וּבְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקַעוּ בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם:

בני אהרן הכהנים הם אלו שיהיו תוקעים בחצוצרות של משה רבינו (וכן בחצוצרות שהיו במקדש)

(ט) וְכִי תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאֹרְצְכֶם עַל הַצָּר הַצָּר אֲתָכֶם וְהִרְעַתְּם בַּחֲצֹצְרוֹת וּנְזַפְרֶתֶם לִפְנֵי יְקֹנֶה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם:

עוד מקרה שהיו תוקעים בחצוצרות (וזהו מצווה לדורות) שכאשר תבואו למלחמה בארצכם על האויבים ששונאים אתכם תתקעו בחצוצרות (תקיעה ותרועה) ואז תזכרו לפני הקב"ה והוא יושיע אתכם משונאיכם.

(י) וְבַיּוֹם שִׁמַּחְתֶּם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבִרְאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרוֹת עַל עַלְתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְקֹנֶה אֱלֹהֵיכֶם: פ

וכן כאשר תשובו מארץ האויב מהמלחמה וקבעתם אותו ליום שמחה. או שהכוונה ביום שמחתכם-שבתות ומועדיכם-שלוש רגלים ובראשי חודשיכם תתקעו גם כן בחצוצרות על הקרבת הקורבנות (דהיינו קורבנות שהם עולות ציבור וזבחים שבאים לחובה וקבוע להם זמן). וע"י תקיעת החצוצרות יהיו הקורבנות לכם לזכרון.

פ"ס יא'-כח'- תאור מסע המחנות הראשון ע"י החצוצרות:

(יא) וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֲדָשׁ נַעֲלָה הָעֲנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת:

(יב) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינִי וַיִּשְׁכֹּן הָעֲנָן בְּמִדְבַּר פָּאֲרָן:

(יג) וַיִּסְעוּ בְּרֹאשְׁנָה עַל פִּי יְקֹנֶה בֶּן־מֹשֶׁה:

(יד) וַיִּסַּע דָּגֵל מַחֲנֵה בְּנֵי יִהוּדָה בְּרֹאשְׁנָה לְצַבָּאתָם וְעַל צָבָאוֹ נִחֲשׁוֹן בֶּן עֲמִינָדָב:

(טו) וְעַל צָבָא מֹשֶׁה בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר נִתְנָאֵל בֶּן צוּעַר:

(טז) וְעַל צָבָא מֹשֶׁה בְּנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב בֶּן חִלּוֹן:

(יז) וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וַיִּסְעוּ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נִשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן: ס

(יח) וַיִּסַּע דָּגֵל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצַבָּאתָם וְעַל צָבָאוֹ אֱלִיצִיור בֶּן שְׁדִיאוֹר:

(יט) וְעַל צָבָא מֹשֶׁה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֵמִיאל בֶּן צוּרִישָׁדִי:

(כ) וְעַל צָבָא מֹשֶׁה בְּנֵי גַד אֶלְסֹף בֶּן דְּעוּאֵל:

(כא) וַיִּסְעוּ הַקֵּהָתִים נִשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהַקִּימוֹ אֶת הַמִּשְׁכָּן עַד בָּאָם: ס

(כב) וַיִּסַּע דָּגֵל מַחֲנֵה בְּנֵי אֶפְרַיִם לְצַבָּאתָם וְעַל צָבָאוֹ אֱלִישַׁמֶּע בֶּן עֲמִיהוּד:

(כג) וְעַל צָבָא מֹשֶׁה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן פְּדָה צוּר:

(כד) וְעַל צָבָא מֹשֶׁה בְּנֵי בְנִימִן אֲבִידֹן בֶּן גִּדְּעוֹנִי: ס

(כה) וַיִּסַּע דָּגֵל מַחֲנֵה בְּנֵי דָן מְאֹסָף לְכָל הַמַּחֲנֵה לְצַבָּאתָם וְעַל צָבָאוֹ אַחִיעֶזֶר בֶּן עֲמִישַׁדִּי:

(כו) וְעַל צָבָא מֹשֶׁה בְּנֵי אֲשֵׁר פִּגְעִיאל בֶּן עֶכְרֹן:

(כז) וְעַל צָבָא מֹשֶׁה בְּנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּן עֵינָן:

(כח) אֵלֶּה מִסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְצַבָּאתָם וַיִּסְעוּ: ס

התורה מספרת לנו על המסע הראשון של עם ישראל. בשנה השנית ליציאת מצרים בחודש השני (אייר) בעשרים לחודש. (זאת אומרת שפרשה זו הייתה אמורה להיות בתחילת החודש לאחר ספירת עם ישראל). נעלה הענן מעל המשכן ונסעו עם ישראל ממדבר סיני אל מדבר פארן.

ולהלן סדר המסע איך היו הולכים:

1. הראשון שהיה נוסע מחנה יהודה (עם יששכר וזבולון)
2. נכנסו בני אהרן הכהנים וכיסו את כלי המשכן, ונכנסו בני גרשון ומררי ופירקו את המשכן ונשאו את העגלות ויצאו.
3. מחנה ראובן לאחר מכן נוסע (עם שמעון וגד)
4. לאחר מכן היו נוסעים בני קהת עם כלי המשכן על כתפיהם
5. לאחר מכן נסעו מחנה אפרים (עם מנשה ובנימין)
6. לבסוף נסעו מחנה דן המאסף (עם נפתלי ואשר)

משה רבנו מבקש מיתרו חותנו לבוא עם ישראל:

(כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֶבֶב בֶּן רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֹתֵן מֹשֶׁה נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְקֹנֶה אוֹתוֹ אַתָּן לָכֶם לָכֶה אִתָּנוּ וְהִטְבָּנוּ לָךְ כִּי יְקֹנֶה דָּבָר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל:

משה רבנו פונה לרעואל (שהוא יתרו והוא חובב) ממדין שהיה חותנו ואומר לו שעוד שלושה ימים אנו נכנסים לארץ, (שבמסע הראשון הזה נסעו במטרה להיכנס לארץ, (אלא שחטאו במתאוננים) "אל המקום אשר אמר ה' אותן אתן לכם" אומר משה ליתרו בוא איתנו וניטיב איתך כי הקב"ה אמר להביא טובה על בני ישראל

(ל) וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלָּךְ כִּי אִם אֶל אֶרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי אֵלָּךְ:

יתרו עונה למשה: לא אלך איתכם אלא אני חוזר אל ארצי ואל מולדתי (לארצי בשביל נכסי במדיין, ואל מולדתי בשביל לגייר את משפחתי)

(לא) וַיֹּאמֶר אֵל נָא תַעֲזֹב אִתָּנוּ כִּי עַל כֵּן יִדְעַת חֲתָנִינוּ בְּמִדְבַּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם:

אמר משה רבנו ליתרו בבקשה אל תעזוב אותנו בגלל שאתה ידעת את הניסים שקרו לנו בזמן חנותינו במדבר וראיתי את הניסים בעיניך, בא ותהיה לנו למורה דרך במדבר (והיית לנו לעיניים)

(לב) וְהָיָה כִּי תִלָּךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב יְקֹנֶה עִמָּנוּ וְהִטְבָּנוּ לָךְ:

ממשיך משה רבנו ואומר ליתרו שאם אתה תלך עימנו לארץ ישראל אז הטוב הזה שהקב"ה ייטיב עימנו אז אנחנו ניטיב גם עימך.

תפילת משה רבנו לפני המסעות:

(לג) וַיִּסְעוּ מֵהַר יְקִיָּה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן בְּרִית יְקִיָּה נִסַּע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מִנוֹחָה:

(לד) וַעֲנֵן יְקִיָּה עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעָם מִן הַמִּדְבָּר: ס

בני ישראל נוסע מהר ה' שלושה ימים (בכל יום הלכו דרך של שלושה ימים. והארון היה נוסע מרחק של שלושה ימים מעם ישראל, והיה מתקן להם את מקום החנייה הבא ומכשירו לחנייה.

היו לעם ישראל 7 עננים שהיו מקיפים אותם- ארבעה עננים מארבע רוחות השמים, אחד למטה, אחד מסך עליהם מלמעלה והשביעי הולך לפניהם ומיישר להם את הדרך והורג נחשים ועקרבים

(לה) וַיְהִי בְּנִסְעֵ הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה יְקִיָּה וְנִפְצוּ אֶבְיָד וְנִגְסוּ מִשְׁנָאִיד מִפְּנֵי:

(לו) וּבְנִחָה יֹאמֶר שׁוּבָה יְקִיָּה רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל: פ

כידוע על פי שלושה סימנים נסעו בני ישראל: 1. לפי הענן שהיה מתקפל כקורה מעל דגל מחנה יהודה. 2. לפי תקיעת החצוצרות. 3. לפי תפילת משה רבנו שהיה אומר: לפני שנוסעים אמר- "קומה ה' (עמוד וכהה השכינה) ויפוצו אויבך (יתפזרו האויבים שלך) וינוסו משנאיד מפניך (ויברחו השונאים שלך מלפניך)

וכאשר היו חונים עם ישראל היה אומר משה: שובה ה' רבבות אלפי ישראל (ישרה הקב"ה את שכינתו בתוך הרבבות והאלפים של ישראל).

פרק יא:

(א) וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאֲזְנֵי יְקִיָּה וַיִּשְׁמַע יְקִיָּה וַיַּחַר אָפוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְקִיָּה וַתֹּאכַל בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר:

נראה לפרש שפ"ס אלו הם המשך לפ"ס לעיל שעם ישראל היה בדרך מהלך שלושה ימים, ורצון הקב"ה היה להביא את ישראל מייד לארץ ישראל, אך הם רטנו ולא היו מרוצים ומכיוון שרצו לפרוש מאחרי המקום התחילו להתלונן על טורח הדרך. מכיוון שהם לא התלוננו בשקט ובבושה אלא השמיעו את דבריהם, הקב"ה שמע אותם וכעס עליהם. ויצאה אש מאת ה' ובערה בהם, ושרפה "בקצה המחנה" (קצה או מלשון קצינים וחשובים של עם ישראל⁷, או שהכוונה קצה מלשון האנשים השפלים שנמצאים בקצה המחנה.

(ב) וַיִּצְעַק הָעַם אֶל מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל יְקִיָּה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ:

מכיוון שעם ישראל ידעו שעתה אינם ראויים שהקב"ה ישמע את תפילתם, לאחר שהקניטוהו בכוונה למרוד בו, לכך ביקשו משה שיתפלל בעדם אל הקב"ה אולי יועיל הוא בתפילתו. ומשה התפלל והקב"ה שמע תפילתו והאש שקעה באדמה ונכבתה.

(ג) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא תִבְעָרָה כִּי בִעָרָה בָּם אֵשׁ יְקִיָּה:

ומשה קרא לאותו מקום "תבערה" כדי לפרסם את אש ה' שבערה בהם⁸

תלונת המתאווים תאוה:

(ד) וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בִּקְרָבוֹ הֵתְאוּוּ תְאוּהָ וַיִּשְׁבוּ וַיִּכְפּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר:

לאחר שבני ישראל פסקו מלהתאונן על טורח הדרך, וכבר נתפייסו עם משה ושקעה האש, התחילו ערב רב (שהתוספו לבני ישראל כשיצאו ממצרים- לכן נקראים אספסוף) להתאוות תאוה, וגם בני ישראל חזרו והצטרפו אליהם ובכו, ואמרו "מי יאכילנו בשר (והרי נאמר "וגם ערב רב עלה איתם וצאן ובקר, ואם תאמר שאכלום והרי נאמר "ומקנה רב היה לבני ראובן, לפני כניסתם לארץ,? אלא שמבקשים סתם עלילה כלפי הקב"ה⁹

(ה) וַיִּכְרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בַּמִּצְרַיִם חֲנָם אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת הָאֲבֻטָּחִים וְאֶת הַחֲצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִיִּם:

(ו) וַעֲתָה נִפְשָׁנוּ יִבְשָׁה אֵין כֹּל בְּלֹתֵי אֶל הָמָן עֵינֵינוּ:

אומרים המתאוננים אנחנו זוכרים את הדגים שאכלנו במצרים "חנם" (אין הכוונה חנם מכסף, אלא חנם מהמצוות, שלא היה מאכלם תלוי בקיום מצוות ואילו עתה שעומדים לקבל את התורה יהיו מזונותיהם תלויים בקיום המצוות).

⁷ כי ידוע שלשבעים הזקנים ולנדב ואביהוא היה חטא ישן שבשעת מתן תורה נשאו עיניהם לראות בזיו השכינה. וכל אחד קיבל את עונשו בזמנו- נדב ואביהוא ביום השמיני למילואים, והזקנים נענשו עכשיו עם המתלוננים.

⁸ הספורנו מבאר שאם נסתכל ברשימת המסעות לא מוזכר שעם ישראל חנה בתבערה? ולכן הוא מסביר שחטא זה קרה בדרך בעודם הולכים בתוך המסע של שלושת הימים התלוננו ולכן מכיוון שזה לא הייתה חנייה לא מזכירים אותו ברשימה, עוד נראה לחיזוק שכן לא כתוב פה "ויסעו ויחנו" וכו'.

⁹ ונראה בהמשך הדברים שהקב"ה בוחן כליות יודע שכונתם לא הייתה על הבשר אלא שורש התמרמרותם הם הגעגועים למצרים, אך משה רבנו מבין שהטענה שלהם שאין בשר.

וכן אנחנו זוכרים את חמשת סוגי הירקות: קישואים (מלפפונים) אבטיחים חציר (מין ירק עלים ארוך וצר) ואת הבצלים והשומים¹⁰ ועכשיו אין לנו את המינים הללו ונפשנו יבשה בלי כלום רק המן אנו רואים ואוכלים (ואין אנו נהנים בהתחלפות מיני המאכלים כאשר היה במצרים)

תאור המן לעומת תלונותיהם עליו:

(ז) והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלה:

פה עוברת התורה לדברי שבח על המן (ואינם כהמשך לדברי התרעומת הקודמים, ופה זה דברי הקב"ה. שהמן היה בצורת עיגול כמו זרע (ששמו גד) וצבעו כמו אבן הקריסטל בצבע לבן. (בדולח = אבן טובה)

(ח) שטו העם ולקטו וטחנו ברחים או דכו במדכה ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה טעמו כטעם לשד השמן:

ואולי תאמרו שאומנם המן יפה, אך יש טורח גדול לאסוף אותו ולהכין אותו, אומרת לנו התורה- שהעם שייט וטייל ולא היו צריכים לטרוח כדי להביאו אלא כטיול בעלמא ליקטוהו, ואפילו בהכנתו לא הייתה טרחה גדולה כי איך שהיו רוצים היה הטעם משתנה, והיה משתנה טעמם מי שרצה היה טוחן בריחים (ששתי אבנים גדולות שטוחנות את התבואה) או שהיו דכים במדוכה (כתשו במכתש) או שבשלו בפרור (בסיר) או שהיו אופים בתנור.

והטעם של המן היה כטעם של עוגה שלשו אותה בשמן ודבש (נוטריקון לשד- ליש שמן דבש)

(ט) וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו:

המן לא ירד על הקרקע, אלא קודם ירד שכבה של טל על הארץ וכך היה המן טהור ונקי ולא התלכלך.

(י) וישמע משה את העם בכה למשפחתיו איש לפתח אהלו ויחר אף יקוק מאד ובעיני משה רע:

משה שמע את עם ישראל בוכים משפחות משפחות (שהתחברו יחד משפחות כדי לפרסם את התרעומת שלהם) על אשר יש להם רק מן ולא בשר, והקבה כעס מאוד (שידע שהם רוצים לחזור למצרים) וכן בעיניו של משה היה הדבר רע.

תגובתו ותלונתו של משה:

(יא) ויאמר משה אל יקוק למה הרעת לעבדך ולמה לא מציתי חן בעיניך לשום את משה כל העם הזה עלי:

אומר משה לקב"ה למה עשית רע לעבדך, לשלוח אותי בעל כורחי להוציא את בני ישראל ממצרים, ולמה לא מצאתי חן בעיניך לפטור אותי מהשליחות זו כשאמרתי לך "שלח נא ביד תשלח" ושמת עלי את כל משא העם הזה.

(יב) האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ללדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך פאשר ישא האמן את הינק על האדמה אשר

נשבעת לאבותיו:

אומר משה לקב"ה האם אני הריתי או ילדתי את בני ישראל, שאתה אומר לי לשאת אותם בחיקי, ולהחזיקם בחיקי עד שאביא אותם אל האדמה שנשבעת לאבותיו¹¹

(יג) מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה:

מאיפה יש לי בשר לתת לכל העם הזה כי הם בוכים אלי ואומרים תנה לנו בשר ונאכל

(יד) לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני:

כאן משה רבנו מגיע למסקנה: אני לא יכול לבד לשאת את ההנהגה שך כל העם הזה אני צריך עזרה (שלא יופנו כל התלונות רק אלי) כי הדבר הזה כבד ממני.

(טו) ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי: פ

ואם אתה עושה לי כך שאתה מניח את כל טרחיהם עלי אז תהרוג אותי תחילה אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה את הרעה של עם ישראל¹² והיה אמור להיות רשום "ברעתם" אלא זה אחד מתיקוני הסופרים שתיקנו לשם נקיטת לשון נקייה ומכובדת

מינוי נביאים חדשים:

¹⁰ אמר רבי שמעון מה הטעם שהמן השתנה לכל דבר (כפי רצון האוכל) חוץ מאלו חמשת המינים הללו ? מפני שהם מזיקים למניקות ולכן לא השתנה לדברים אלו.

¹¹ המטפורה הזאת של שלושת מרכיביה (הריון לידה אומן) באה להמחיש עוול שנעשה למשה בהטלת תפקיד קשה כל כך עליו לבדו אין לו למשה כל חובה טבעית כלפי העם כחובותיהם של אב ואם כלפי ילדיהם.

¹² רש"י מבאר שבאותו רגע תשש כוחו של משה כנקבה (לכן כתוב "את") שהקב"ה הראה לו את הפורענות שהוא עתיד להביא עליהם, ולכן אמר תהרוג אותי תחילה, ואל אראה ברעתי

(טז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אֶסְפֵּה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעֶתָ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשִׁטְרֵיו וְלָקַחְתָּ אִתָּם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ:

ה' אמר למשה תאסוף לי 70 אנשים מהחשובים שבעם ישראל, אלו שאתה מכיר ויודע שהם היו השוטרים במצרים שריחמו על העם ואתה משה תיקח אותם איתך אל אוהל מועד והם יעמדו שם איתך מול העם, והעם יכבד אותם.

(יז) וַיִּרְדְּתִי וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאַצְלֵתִי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלִיךָ וְשָׁמַתִּי עָלֵיהֶם וְנִשְׁאָו אִתָּךְ בְּמִשְׁאֵל הָעָם וְלֹא תִשָּׂא אִתָּךְ לְבַדְּךָ: מִמִּשְׁיַךְ הַקֶּב"ה וְאָמַר לְמֹשֶׁה: וְאֲנִי אֶרְדּוּ אִיִּכְכֶם וְאֶדְבַר אִתְּךָ וְאֶקַּח מִרוּחַ הַנְּבוּאָה שְׁשׂוּרָה עָלֶיךָ וְאֲשִׁים עָלֵיהֶם עַל הַזִּקְנִים, וְכך הֵם יִנְהִיגוּ אִתְּךָ וַיַּעֲזְרוּ לְךָ בַּהֲנַגַּת הָעָם (וְנִשְׁאָו אִתְּךָ=וְהִנְהִיגוּ אִתְּךָ) וְכך לֹא יִפּוֹל עוֹל הַהֲנַגָּה עָלֶיךָ לְבַד.

(יח) וְאֵל הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֵר וְאַכְלֶתֶם בָּשָׂר כִּי בְכִיתֶם בְּאָזְנִי יְהוָה לֵאמֹר מִי יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר כִּי טוֹב לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר וְאַכְלֶתֶם:

(ובקשר לבשר ששאלו) ולבני ישראל תאמר תתכוננו (התקדשו) לעונש שלכם למחר ואתם תואכלו בשר. והעונש יהיה בגלל שבכיתם לפני ה', ואמרתם מי יאכיל אותנו בשר? היה יותר טוב לנו במצרים. ולכן ה' יתן לכם בשר שתואכלו.

(יט) לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּ וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם: וְאַתֶּם תִּקְבְּלוּ וְתוֹאכְלוּ בָשָׂר לֹא יוֹם אֶחָד וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם

(כ) עַד חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאֶפְרַיִם וְהָיָה לָכֶם לְזֵכָר יַעַן כִּי מֵאֲסַתֶּם אֶת יְהוָה אֲשֶׁר בָּקַרְתֶּם וְתִבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצֵאנוּ מִמִּצְרַיִם:

אתם תהיו חייבים לאכול מהבשר עד חודש ימים, ועד שתגיעו למצב שכבר יימאס לכם מהבשר ויצא לכם מהאף. וכל זה למה? בגלל (יען) שמאסתם בקב"ה שנמצא ביניכם ובכיתם באוזניו ואמרתם: "למה יצאנו ממצרים!"

(כא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֹנֲכִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אֹמֶרֶת בָּשָׂר אֲתָן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים: אמר משה לקב"ה: בני ישראל שאני גם נמצא בתוכם, הם מונים שש מאות אלף איש, ואתה אומר שתיתן להם בשר והם יואכלו במשך חודש שלם? (רש"י) כותב והרי עם ישראל מונה עוד 3000 וקצת למה משה לא מזכיר אותם? ומביא **בשם ר' משה הדרשן** - שרק 600 אלף בכו שהם אלו שיצאו ממצרים על פי מה שנאמר שם בפרשת בא. ואותם 3000 אלפים נוספים לא היו במצרים אז אין להם מה להתלונן לחזור לשם)

(כב) הֵצֵאנוּ וּבָקַר יִשְׁחָט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אִם אֵת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: פ גם אם ישחטו להם את כל הצאן והבקר שנמצא מסביב האם זה יספיק להם? ואם נביא להם את כל הדגים שבים, האם זה יספיק וישביע אותם? (רש"י **שואל**): איזה חטא יותר קשה האם במי מריבה שמשנה הכה את הסלע במקום לדבר, או החטא שפה, שכאן נראה ח"ו שמשנה לא מאמין ביכולתו של הקב"ה לתת אוכל לכמות גדולה של אנשים? אלא משה פה לא נענש כיוון שזה היה בסתר בשיחה בינו לבין הקב"ה אך במי מריבה החטא היה בגלוי מול כל עם ישראל לכן שם נענש.)

(כג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה יְהוָה תִּקְדָּר עִתָּה תִּרְאֶה הִיקָרָה דְּבָרִי אִם לֹא:

אמר הקב"ה למשה: האם אתה חושב שידו של הקב"ה קצרה מכדי להשיג את מה שהוא רוצה? כעת חכה ותראה האם יקרו הדברים שאמרתי לך או לא.

פ"ס כד' - כט': משה רבינו אוסף את הזקנים והם מקבלים נבואה:

הקדמה: משה חשב בליבו איך אבחר שבעים זקנים והרי יש 12 שבטים אם אקח חמש מכל אחד לא אגיע לשבעים, ואם אקח שש מכל שבט יהיו 72 מה אעשה? לקח 70 פתקים ורשם עליהם "זקן" ועל שני פתקים לא רשם כלום. ואז אלדד ומידד היו שניים שאמורים להוציא פתקים אך מחמת צניעותם הם חשבו שהם לא ייבחרו ולכן הם נשארו במחנה ולא באו. ומכיוון שהתנהגו כך, אמר ה' מכיוון שהקטנתם את עצמכם תשרה עליכם רוח נבואה גדולה יותר משל חבריכם. וכך הם התחילו להשמיע נבואות במחנה לפני בני ישראל: אמרו: משה מת ויהושע מתמנה למנהיג במקומו, והוא יכניס את העם לארץ ישראל ויחלק להם נחלה. וכן אמרו עוד מעט יגיעו המוני שלווים למחנה, אבל אכילתם תגרום לבני ישראל צרה גדולה... ואז נראה מה קרה:

(כד) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל הָעָם אֶת דְּבָרֵי יְהוָה וַיֹּאסֵף שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אִתָּם סְבִיבַת הָאֹהֶל:

ואז יצא משה מאוהל מועד (לאחר שדיבר עם ה') ודיבר אל העם את מה שאמר לו ה'. והלך ואסף 70 זקנים מעם ישראל והעמיד אותם מסביב למשכן.

(כה) וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל שִׁבְעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כְנֹחַ עָלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסְפוּ:

הקב"ה ירד בענן שלו ודיבר אל משה והפריש ורוקן (ויאצל) מרוח הנבואה של משה ונתן אל השבעים זקנים. ואז הזקנים החלו להתנבא ולומר נבואות, והנבואה שרתה עליהם באותו יום בלבד ולא הוסיפו עוד להתנבא (**האונקלוס מפרש**) אחרת ואומר שמאותו יום הם החלו להתנבא ולא פסקה הנבואה מהם והמשיכו להתנבא גם בימים הבאים).

(כו) וַיִּשְׁאָרוּ שְׁנֵי אָנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֱלֹדָד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִידָד וַתֵּנַח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהָמָּה בִּפְתָּכֵיהֶם וְלֹא יָצְאוּ הָאֶהָלָה וַיִּתְּנָבְאוּ בַּמַּחֲנֶה:

שני אנשים מהזקנים שנבחרו נשארו במחנה ולא יצאו לאוהל מועד כי אמרו שאן הם ראויים לתפקיד מכובד כל כך, אחד קראו לו אלדד והשני מידד, והם היו כתובים ברשימה (בכתובים) ולא יצאו מהמחנה ונישארו שם אך שרתה גם עליהם הנבואה והחלו להתנבאות ולומר כל מיני נבואות – משה מת יהושע מכניס וכו'..)

(כז) וַיֵּרֶץ הַנֶּעֱר וַיִּגַּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֱלֹדָד וּמִידָד מִתְּנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה:
ואז רץ הנער (חז"ל מבארים שזה היה גרשום הבן של משה רבינו, ואמר לו: אלדד ומידד אומרים נבואות במחנה

(כח) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחָרָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כֹּלָּאם:
ענה יהושע בן נון מהמובחרים במשרתי משה, שהיה גם תלמידו, אדוני משה: שים אותם בכלא.

(כט) וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמִּקְנָא אֲתָה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל עַם יִקְוֶה בְּיָדָיו כִּי יִתֵּן יְקֹוֹק אֶת רוּחוֹ עָלֵיהֶם:
אמר לו משה ליהושע: האם אתה קנאי לכבוד שלי? הלוואי וכל עם ישראל יהיו נביאים, והקב"ה ישרה את רוח הנבואה עליהם.

פ"ס ל'-לה': ירידת השלו והפורענות (העונש):

משה והזקנים חזרו לאוהלים שלהם, ה' הפריח מהים סוגי עופות שנקראים "שלווים" והם התפשטו לכל אורך המחנה כ-12 ק"מ סביבו, והשלו נחת עד לגובה מטר מהארץ כדי שלא יצטרכו להתאמץ ולהתכופף ובעודם עסוקים באיסוף ואכילה נחת עליהם העונש.

(ל) וַיֹּאסֹף מֹשֶׁה אֶל הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
משה רבינו וזקני ישראל יצאו מאוהל מועד וחזרו לאוהל שלהם (רש"י - חכמה הקב"ה שמשנה וזקני ישראל יכנסו לביתם ואז יביא את הפורענות על בני ישראל).

(לא) וְרוּחַ נֹסֶע מֵאֵת יְקֹוֹק וַיִּגַּז שְׁלֹוִים מִן הַיָּם וַיִּטֹּשׁ עַל הַמַּחֲנֶה כְּדָרָךְ יוֹם כֶּה וּכְדָרָךְ יוֹם כֶּה סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאֲמַתִּים עַל פְּנֵי הָאָרֶץ:
ה' הביא רוח דרומית מזרחית מים סוף והיא הפריחה (=ויגז) את השלווים (סוג של עופות) מהים ופיזרה (=ויטש) אותם ליד המחנה ישראל. ופיזרה אותם במרחק של הליכה של יום לכיוון צפון והליכה של יום לכיוון דרום (שזה בערך 12 ק"מ לכל צד) והם התפזרו גם עד לגובה של 2 אמות שזה בערך מטר מעל האדמה. (וזה גם כדי שעם ישראל לא יצטרכו להתאמץ ולהתכופף לאסוף את הבשר)

(לב) וַיָּקֶם הָעָם כֹּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלַּיְלָה וְכָל יוֹם הַמַּחֲרַת וַיֹּאסְפוּ אֶת הַשְּׁלֹוִים הַמִּמְעִיט אֲסָף עֲשָׂרָה חֲמֵרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׂטוֹת סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה:
עם ישראל קמו ובמשך כל היום וכל הלילה וכל יום המחרת (במשך יומיים) התחילו לאסוף מהעופות, גם העצלנים והחגיגרים שצולעים אספו להם עשר ערימות (=חמרים) של שלו, והם שיטחו ופרסו את העופות בערימות נמוכות מסביב לאוהל שלהם על מנת שהם יתייבשו ולא יסריחו. (מראה פה על חוסר אמונה שחשבו שלא יהיה להם עוד אז אספו כמות גדולה של עופות לשמור)

(לג) הַבָּשָׂר עוֹדְנָה בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרֵם יִכְרֹת וְאֵף יִקְוֶה תָּרָה בָּעָם וַיֵּף יְקֹוֹק בָּעָם מִכֶּה רַבָּה מְאֹד:
בעודם מכניסים את הבשר לפה שלהם והם עוד לועסים עוד קודם שיסיימו ללעוס ולבלוע (=טרם יכרת) גבר כעסו של הקב"ה עליהם והוא הכה אותם מכה חזקה מאד ומתו בהם רבים.

(לד) וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא קְבֻרוֹת הַתְּאֻוָּה כִּי שָׁם קָבְרוּ אֶת הָעָם הַמִּתְאָוִים:
משה קרא למקום ההוא שבו מתו מעם ישראל "קברות התאוה" כי שמה נקברו אותם אנשים שהתאוו ורצו כל כך בשר.

(לה) מִקְבֻרוֹת הַתְּאֻוָּה נִסְעוּ הָעָם חֲצֵרוֹת וַיִּהְיוּ בְּחֲצֵרוֹת: פ
בני ישראל המשיכו במסע שלהם ונסעו מקברות התאוה למקום שנקרא "חצרות" ושם התעכבו במקום.

במדבר פרק יב: "מעשה מרים"

מה היה מעשה מרים? כשאמרו למשה "אלדד ומידד מתנבאים במחנה" הייתה ציפורה ליד משה ואמרה לעצמה: מסכנות הנשים של שני אלו, כי עכשיו יפרשו מהן כמו שבעלי משה פרש ממני. מרים שמעה את דברי ציפורה, ואז מתוך כוונה טובה, שאלה את אהרן אחיה: "מדוע גרש משה את ציפורה אישתו?" הרי גם אנחנו נביאים ולא הצרכנו לפרוש מחיי המשפחה שלנו. ניכנס לפרק ונראה מה קרה:

(א) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה עַל אֲדֹת הָאִשָּׁה הַכֹּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כֹּשִׁית לָקַח:

מרים החלה לדבר עם אחיה אהרן על משה אחיהם שהתגרש מאשתו היפה (כושית) ציפורה הייתה יפה במעשיה הטובים וגם ביופיה. (רש"י "כושית" שכולם הודו ביופי שהיה לה כמו שכולם מודים באדם הכושי שהוא שחור) כשית=יפת מראה בגימטריה.

(ב) וַיֹּאמְרוּ הָרֶק אֵף בְּמִשְׁחָה דָּבָר יִקְנֶה הָלֹא גַם בְּנוֹ דְּבַר וַיִּשְׁמַע יְקֹנֶה:

אמרו אהרן ומרים אם זה בגלל הנבואה שה' מדבר עם משה לכן הוא גרש את ציפורה, האם רק עם משה ה' מדבר? הרי גם איתנו ה' מדבר ולא פרשנו מחיי המשפחה שלנו. ה' שמע את דבריהם ובא להגן על משה.

(ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו עֲנָיו מֵאֵד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: ס

משה היה ענו וצנוע מאד, יותר מכל אדם שחי על האדמה, ולא נפגע מהדברים שאמרו לו. ולכן הוא לא ענה ולא הגיב להם.

(ד) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶה פְּתָאֵם אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אַהֲרֹן וְאֵל מִרְיָם צֹאוּ שְׁלֹשְׁתֶּכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּיצִאוּ שְׁלֹשְׁתֶּם:

ופתאום (בזמן ששלושתם עומדים יחד) התגלה ה' אליהם ואמר להם צאו שלושתיכם מהאווהל שלכם ובואו לאוהל מועד, והם קמו ויצאו (רש"י מביא מה עניין הפתאומיות שהתגלה ה'? אלא מלמד שהם אהרן ומרים היו טמאים באותו רגע, והחלו לצעוק מים מים כדי שיוכלו להיטהר שה' התגלה אליהם, ורצה הקב"ה ללמד אותם שיפה עשה משה שפרש מאשתו מאחר שהקב"ה כל רגע תמיד יכול להתגלות למשה והוא צריך תמיד להיות טהור).

(ה) וַיֵּרֶד יְקֹנֶה בְּעֵמֹד עָנָו וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם וַיִּצְאוּ שְׁנֵיהֶם:

ה' ירד בעמוד הענן אל פתח המשכן וקרא: אהרן ומרים! והם שניהם יצאו מחצר המשכן והתרחקו ממשה רבינו. (רש"י: מדוע הפריד אותם ה' ממשה? שלא רצה שמשה ישמע את הנזיפה שהוא נוזף באחיו ובאחותו וסיבה נוספת- לפי שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו.)

(ו) וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא דְּבָרֵי אִם יִהְיֶה נִבְיֵאֲכֶם יְקֹנֶה בְּמִרְאָה אֵלָיו אֲתוֹדַע בְּחִלּוֹם אֲדָבָר בּוֹ:

אמר ה' למרים ואהרן הקשיבו בבקשה לדברי, עם הנביאים אני מדבר איתו בחלום ובחזיון הוא לא רואה אותי ממש.

(ז) לֹא כֵן עֲבָדֵי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא:

אך משה רבינו הוא לא כמו כל נביא רגיל, הנבואה שורה עליו בכל זמן שהוא רוצה כמו בן בית שניכנס לבית שלו מתי שרוצה. וגם אני מתגלה אליו ביום ולא רק בלילה בחלום..

(ח) פֶּה אֵל פֶּה אֲדָבָר בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידָת וְתַמְנַת יְקֹנֶה נִבִּיט וּמַדּוּעַ לֹא יֵרָאֶתם לְדָבָר בְּעֲבָדֵי בְּמִשְׁחָה:

אני מדבר אליו בדרך גלויה וישירה בלי רמזים ומשלים והוא כביכול רואה אותי בעיניו, שרואה את אחורי (תמונת ה' יביט) ואיך אתם לא פחדתם לדבר כך בגנותו של משה עבדי?

(ט) וַיִּחַר אֵף יְקֹנֶה בָּם וַיִּלְחָ:

ה' כעס עליהם והשכינה הסתלקה משם. (רש"י גזר עליהם נידוי).

(י) וַהֲעֵנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהִנֵּה מִרְיָם מִצְרַעַת כַּשָּׁלֵג וַיִּפֹּן אַהֲרֹן אֶל מִרְיָם וְהִנֵּה מִצְרַעַת:

אחרי שהענן הסתלק מעל המשכן, התברר שמרים נעשתה מצורעת, העור שלה נעשה לבן כמו השלג, אהרן פנה וניגש אל מרים וראה שהיא מצורעת.

(יא) וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנָי אֵל נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ חֲטָאת אֲשֶׁר נֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:

אמר אהרן אל משה: בבקשה ממך אדוני! אל תשים עלינו חטא על שנהגנו בטפשות (נואלנו) ועל כך שחטאנו בשוגג בלי כוונה.

(יב) אֵל נָא תִּהְיֶה כְּמַת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אִמּוֹ וַיֹּאכֵל חֲצִי בָשָׂרוֹ:

בבקשה, שאחותינו לא תישאר מצורעת, שמצורע חשוב כמת, הלא היא יצאה מהבטן של אימנו, וזה נחשב כאילו נאכל חצי מהבשר שלנו, אם היא מתה.

(יג) וַיַּעֲזֵק מֹשֶׁה אֶל יְקֹנֶה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ:

משה שמע את דברי אהרן והתפלל אל ה' תפילה קצרה מאד: ה' בבקשה תרפא אותה. (ובכוונה עשה תפילה קצרה, על מנת שלא יגידו עם ישראל בשביל אחותו מאריך בתפילה ובשבילנו לא.)

(יד) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶה אֶל מֹשֶׁה וְאַבְיָה יֶרֶק יֶרֶק בְּפָנֶיהָ הָלֹא תִפְלֹם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגֵּר שְׁבַעַת יָמִים מִחוּץ לַמִּחֲנֶה וְאַחֵר תֵּאָסֵף:

אמר הקב"ה למשה: אם אבא בשר ודם כעס על בתו והראה לה פנים זועפות, הרי היא מתביישת במשך 7 ימים, גם עכשיו שהשכינה זועפת עליה לשבת ולהסתגר מחוץ למחנה במשך 7 ימים, ואחר כך תחזור אל המחנה.

(טו) וַתִּסְגֹּר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הָאֶסָּף מִרְיָם:
מרים הסתגרה מחוץ למחנה כמו מצורע במשך שבעה ימים, ועם ישראל לא נסע עד שמרים חזרה אל המחנה. (מכיוון שהתעכבה שעה אחת למשה כשהושלך ליאור שכתוב "ותצב אחותי מרחוק" לכן זכתה שכל עם ישראל חיכו לה עד שתתרפא מהצרעת)

(טז) וְאַחֵר נָסְעוּ הָעָם מִחֲצֵרוֹת וַיָּחֲנוּ בְּמִדְבַּר פָּאֲרָן: פ
ואחרי שמרים התרפאה וחזרה אל המחנה עם ישראל המשיכו במסעם ונסעו מחצרות והגיעו למדבר פארן.

שאלות סכום פרק יב':

1. מה דיברו מרים ואהרן על משה? על כך שמשה גרש את אשתו.
2. איך מגדירה התורה את מעלתו של משה רבינו? שהוא הענו מכל אדם על פני האדמה.
3. מה אומר ה' בפתאומיות למשה אהרן ומרים? לצאת מהאוהל שלהם ולבוא לפתח אוהל מועד.
4. למי קרא ה' אחר כך ומה אמר להם? לאהרן ומרים ואמר להם שמשה הוא שונה משאר הנביאים האחרים.
5. מה קרה למרים ומה ביקש אהרן ממשה? נהייתה מצורעת וביקש ממשה שיתפלל ושמרים תתרפא.
6. מה ביקש משה רבינו בתפילתו מה?' שירפא את מרים בבקשה.
7. מה אמר ה' למשה ולכמה זמן נסגרה מרים? שמרים צריכה להיענש ולהיות מחוץ למחנה 7 ימים.